

Geachte aanwezigen, beste Tjalling, beste Mien,

Ik vind het heel vervelend dat ik niet in staat ben vandaag mijn bijdrage te leveren aan deze mooie bijeenkomst. Fysieke problemen staan dat helaas in de weg. Gelukkig kan mijn bijdrage worden voorgedragen.

Bij de bijeenkomst vandaag kan de indruk ontstaan dat de verschillende wetenschappelijke disciplines allemaal een stukje willen claimen van Tjalling Waterbolk. Alsof hij bij het opstaan naar buiten keek en dacht: “vandaag is het een mooie dag voor archeologie” of “vandaag staat het Drentse Landschap centraal”. Ik denk dat we daarmee het lijdend voorwerp van vandaag ernstig tekort doen. De kracht van het werk van Waterbolk berust er mijns inziens op dat archeologie, cultuurhistorische en natuurlijke landschappen in zijn hoofd onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en samen een oorspronkelijk geluid vormen. Het is juist het samenspel van deze vakgebieden wat het wetenschappelijke oeuvre van Tjalling Waterbolk kenschetst.

Ik wil hier ingaan op één van Waterbolk's bekende onderzoeksthema's: de boerderijplattegronden. In het boek dat vandaag gepresenteerd wordt stellen de auteurs de terechte vraag, ik citeer:

“Er kleven volgens ons belangrijke methodologische problemen aan het plaatsen van verschillende huistypen in een chronologische reeks. Zo ontbreken door de afwezigheid van importaardewerk vaak goede middelen om individuele huisplattegronden te dateren. De reeks kan daarom berusten op een cirkelredenering: er was een organische ontwikkeling dus moeten de plattegronden in een bepaalde reeks geplaatst worden; deze reeks is echter op haar beurt het bewijs voor een organische ontwikkeling. Genoemd probleem kan doorwerken in het beeld dat je geeft van de nederzettingsontwikkeling omdat ieder huistype voor jou vaak de basis is om één nederzettingsfase te reconstrueren.”

Een goede scherpe vraag waar Waterbolk natuurlijk een goed antwoord op heeft (dit is een teaser om straks het boek zo snel mogelijk te gaan lezen).

Voor mij doet het werk van Waterbolk met de archeologische plattegronden sterk denken aan de determinatie van planten door middel van een flora. Door middel van elkaar uitsluitende kenmerken kan een veldwaarneming zo op soort worden gebracht.

Het werken met huistypen is duidelijk normatief van karakter, waarbij ideaaltypen gebruikt worden om de vaak rommelige of incomplete archeologische resten te kunnen interpreteren. Laat het duidelijk zijn: dit is een zeer belangrijke fase in het archeologisch onderzoek. Het stelt ons in staat in concepten te denken en sterk variabele gegevens met elkaar in verband te brengen en te interpreteren. Daarmee is het voorwaardelijk voor studies naar bijvoorbeeld de bewoningsgeschiedenis van prehistorisch en protohistorisch

Drenthe, maar ook als typeaanduidingen die gebruikt worden in de nationale onderzoeksdatabase in de archeologie, ARCHIS.

Het is ook dankzij dit soort onderzoek dat we nu een volgende stap kunnen zetten waarbij niet alleen gekeken worden naar de boerderijtypen maar juist ook naar de variatie in boerderijvormen die gelijktijdig in gebruik zijn. Ik heb juist vandaag bevestigd gekregen dat vanaf september een promotie-onderzoek van start zal gaan waarbij norm en variatie van menselijke gedrag in de ijzertijd van Drenthe centraal staat, onder andere gebaseerd op een heranalyse van boerderijplattegronden. Vertrekpunt van dit project is de heranalyse van de opgraving Hijken, uitgevoerd door Stijn Arnoldussen van het GIA en één van onze student, Karen de Vries, de toekomstige promovenda. Hijken is de typelocatie van het boerderijtype Hijken (niet zo verassend misschien). Bij de heranalyse bleken echter de meeste plattegronden NIET van het type Hijken te zijn, maar daar in meer of mindere mate van af te wijken. In het onderzoek zal onderzocht worden of deze vrijheid van handelen specifiek is voor deze locatie en deze periode of dat dergelijke patronen ook in andere nederzettingen zijn aan te duiden. Een mooi voorbeeld van nieuw onderzoek dat kan worden uitgevoerd dankzij de studies van Waterbolk.

Daarmee kom ik op een laatste punt dat vandaag niet onderbelicht mag blijven. Mogelijk dat in de tijd dat Waterbolk aan de universiteit werkte de ivoren toren nog bestond, maar dan toch niet in ons vakgebied. In enkele perioden in zijn leven heeft Waterbolk moeten vaststellen dat de maatschappij en de wetenschap hard kunnen botsen. Ik refereer hierbij aan de scherpste steen op zijn pad, de affaire Vermaning.

Belangrijker vind ik het te constateren dat Waterbolk in andere situaties zelf de deuren van de ivoren toren open deed en zich maatschappelijk betrokken toonde bij de ontwikkelingen in het Drentse Landschap. Dat was in zijn tijd denk ik niet vanzelfsprekend.

Voor wetenschappers van deze tijd is één van de uitdagingen duidelijk te maken dat hun werk maatschappelijk relevant is. Science for science is passé; de maatschappelijke relevantie wordt steeds belangrijker. Hier leidt Waterbolk ons de weg: als we in staat zijn ons academisch werk te verknopen met maatschappelijke partners is niet alleen de maatschappelijke relevantie overduidelijk, maar leidt die ook tot een rijker academisch werk. Daarmee is maatschappelijke relevantie niet een last die ons afleidt van het 'echte' werk maar een lust.

Beste Tjalling, beste Mien, ik heb in de jaren in Groningen jullie leren kennen als twee warme, open en geïnteresseerde mensen. Ik denk met veel plezier terug aan onze reis naar het Zwitsers Frauenfeld waar we aanwezig mochten zijn bij de presentatie van de eindpublicatie van het BAI-onderzoek van Niederwill, de gesprekken over gedeelde Walcherse wortels en ons verblijf in jullie chalet op Schier. Ik wens jullie een fijne dag en tot snel!

Daan Raemaekers